

Sundbyberg 2024-06-27

Diarienummer: Fi2024/00894

Vår referens: Mia Ahlgren
mia.ahlgren@funktionsratt.se

Mottagare:
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ba.eu@regeringskansliet.se

Funktionsrätt Sveriges remissvar över Ny organisation för förvaltning av EU-medel SOU 2024:22

Funktionsrätt Sverige

Funktionsrätt Sverige är en samarbetsorganisation för 53 funktionsrättsförbund som tillsammans representerar drygt 400 000 medlemmar. Vårt arbete grundar sig på mänskliga rättigheter när vi driver medlemmarnas funktionsrätt – rätten att fungera i samhällslivets alla delar på lika villkor. Vårt mål är ett samhälle för alla. Funktionsrättskonventionen är utgångspunkten för vårt arbete.

Sammanfattning

Syftet med utredningen har varit att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv hantering av sådana medel. Utredningen föreslår att ansvaret för hanteringen av Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för en rättvis omställning samlas hos Tillväxtverket. Det finns också förslag om att dagens regionala strukturfondspartnerskap ska ersättas med ett system med mer strategiskt orienterade partnerskap med fokus på utlysningsskedet, samt att även Fonden för en rättvis omställning skulle kunna omfattas av partnerskapen.

Funktionsrätt Sverige anser att effektiv hantering och organisation av EU-medel ska säkerställa samhällsnytta och uppföljning av nödvändiga villkor och horisontella principer. Inflytande från organisationer med kunskap om CRPD, klyftor och lösningar behövs för att uppnå effektiv användning, samhällsnytta och att regelverket följs. Funktionsrätt Sverige saknar en konsekvensanalys som omfattar rutiner och kompetens för säkerställande av de villkor och principer i gemensamma bestämmelser vid en omstrukturering. Vår erfarenhet är att hittills har Socialfonden fungerat bättre organisatoriskt än Tillväxtverket.

Funktionsrätt och EU:s sammanhållningsfonder

EU har liksom Sverige och samtliga medlemsländer antagit konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Den europeiska sammanhållningspolitiken och EU-medel är viktig för att minska klyftor och för genomförande av CRPD, men medlemsländerna lyckas inte använda resurserna och följa regelverket och förordningen (EU) 2021/1060 om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 (CPR). Europeiska revisionsrätten rapport speglar inte bristen på uppföljning som en orsak till nationella brister som vi och andra har lyft. Hur EU-medel ska uppfylla krav på grundläggande rättigheter och CRPD tas upp i en färsk rapport från EU:s byrå för grundläggande rättigheterⁱ.

Tillgänglighet ska enligt konventionen finnas på plats "ex ante" för alla, och detta finns med i CPR. När EU fick rekommendationer från FN 2015 ställdes krav på ett förslag om en europeisk tillgänglighetslag i linje med konventionenⁱⁱ. EU beslutade om lagen (EAA) 2019ⁱⁱⁱ, men konventionen innebär också att EU kopplar rättigheter och tillgänglighet till nya regelverk som en integrerad del. Bara några få exempel är upphandlingsdirektivet (obligatoriska krav), medielagstiftning (AVMS), AI-förordningen och nyligen i direktivet som rör byggnaders energiprestanda^{iv}. EU har även beställt tillgänglighetsstandarder, och arbetet med harmoniserade standarder pågår med koppling till det horisontella tillgänglighetsdirektivet (EAA) som antogs 2019 där krav i bilagor och artikel 24 som hänvisar till andra unionsakter (däribland strukturfonderna). Överträdelseförfarande mot Sverige har inletts och delar av direktivet inte införts i svensk lag. Sverige missar nyttan att använda EU-medel för genomförande av konventionen och att underlätta för alla aktörer på EU:s gemensamma marknad.

Nyligen fick Sverige för andra gången skarp kritik från FN för brister i genomförande av CRPD. FN:s övervakningskommitté lyfte bristen på kunskap i sitt slutanförande och framhöll vikten av att involvera och stärka resurser till funktionsrättsrörelsen. Det behövs kunskap, data och fördjupad analys om hur organisationen av EU-medel ska säkerställa samhällsnytta och aktiv involvering i beslut av med bred representation från ideella organisationer för att Sverige ska leva upp till gemensamma bestämmelser (CPR).

Synpunkter på vissa förslag

Tillväxtverket som en samlande förvaltande myndighet för sammanhållningsfonderna och färre program för ERUF (7.6)

Funktionsrätt Sverige saknar konsekvensanalys i förhållande till samhällsnytta och uppföljning av resultat med förslagen.

FN upprepar och förstärker kritiken när det gäller genomförande av CRPD, när det gäller regionala brister och skillnader över landet, i de senaste rekommendationerna från april 2024. Kunskap, strategier, samordning och uppföljning brister. Verktyg finns om nödvändiga villkor och krav på tillgänglighet i förordning men har inte använts med koppling till långsiktiga planer och strategier för inkludering och ökad tillgänglighet i linje med EU:s och medlemsländernas åtaganden i Funktionsrättskonventionen (CRPD).

Bristerna som rör organisation för att säkerställa CRPD och tillgänglighet är allvarliga inom ramen för Regionalfonden, vilket vi uppmärksamade regeringen på 2023 och visade samtidigt på konkreta satsningar i andra länder^v. Tillväxtverket har hittills inte lyckats att organisera stöd och uppföljning av nödvändiga villkor och kriterier om tillgänglighet.

Förändring av regionala strukturfondspartnerskap alternativt strategiskt partnerskap (7.8)

Funktionsrätt Sverige anser förändring från partnerskap till referensgrupp antyder ett försvagat inflytande som inte är i linje med Funktionsrättskonventionen, artikel 4.3 och 33.3^{vi} som handlar om effektiv och meningsfull aktiv involvering i **beslut och övervakning**. Användning av EU-fonder i linje med konventionen är en viktig del av lagstiftning och strategier. Inom EU är funktionsrättsrörelsen genom European Disability Forum, en part i övervakning av konventionen tillsammans med Europaparlamentet, EU:s ombudsman och EU:s byrå för grundläggande rättigheter (FRA). I FRA:s rapport lyfts funktionsrättsorganisationer och deras roll för genomförande av "ex-ante krav" på tillgänglighet.

Vi har haft goda erfarenheter från äldre programperioder, inom ramen för Europeiska Socialfonden, med Processtöd Tillgänglighet där myndigheter och funktionsrättsrörelsen samarbetade. Cirka 1000 projekt fick utbildning. Det har gått över 10 år sedan dess. I Sverige har vi stora utmaningar med klyftor på arbetsmarknaden, vilket vi lyft i samband med bidrag till nationella reformprogrammet^{vii}.

ESV:s främjande roll (8.4)

Funktionsrätt Sverige konstaterar att betänkandet lyfter främjande insatser till myndigheter från ESV. Men det finns inga förslag om behovet av främjande av samhällsnytta. Det behövs organisation och resurser till främjande av värderingar och hur EU-medel effektivt ska leda till resultat i linje med EU:s och Sveriges åtaganden.

Vänliga hälsningar



Nicklas Mårtensson
Ordförande

ⁱ EU-funds: Ensuring Compliance with fundamental rights, March 2024,, Fundamental Rights Agency, fördjupad rapport om EU:s fonder efter införande av Common Provisions Regulation, <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/eu-funds#read-online>

ⁱⁱ Rekommendationen och EAA hänvisar specifikt till allmän kommentar 2 om tillgänglighet översatt till svenska av MFD <https://www.mfd.se/material/publikationer/fns-konvention-och-allmanna-kommentar/allman-kommentar-nr-2-om-artikel-9-tillganglighet/>

ⁱⁱⁱ European Accessibility Act, ofta förkortad EAA <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202>

^{iv} Artikel om tillgänglighet till byggnader EU-direktiv om energiprestanda 2024 <https://www.edf-feph.org/energy-performance-of-buildings-directive-first-eu-legislation-to-address-accessibility-of-buildings/>

^v Skrivelse till regeringen om Regionalfonden 2023 <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2023/01/Skrivelse-Regionalfonden-funktionsratt-tillganglighet-januari-2023.pdf>

^{vi} Rätt till aktiv involvering i beslut och övervakning, sammanfattning och länk till allmän kommentar 7 om artikel 4.3 och 33.3 i Funktionsrättskonventionen <https://funktionsratt.se/funktionsratt-ratten-att-fungera-i-samhallet-pa-lika-villkor/manskliga-rattigheter/funktionsrattskonventionen/aktivinvolvering/>

^{vii} Bidrag till nationella reformprogrammet 2024 <https://funktionsratt.se/wp-content/uploads/2024/04/Funktionsratt-Sverige-bidrag-till-nationella-reformprogrammet-2024.docx>